

Південне міжрегіональне управління Державної служби з питань праці

Що потрібно знати про професійні захворювання: путівник для працівника та роботодавця.

Професійне захворювання — це патологічний стан людини, зумовлений впливом шкідливих виробничих факторів. Вони виникають через тривалу дію негативних умов праці та можуть призвести до стійкої втрати працездатності.

Це захворювання, причиною якого став виключно або переважно вплив шкідливих факторів виробничого середовища. На відміну від виробничої травми, воно розвивається поступово під час тривалого виконання певної роботи.

Чому вони виникають?

- Фізичні фактори: постійний сильний шум, вібрація, занадто висока або низька температура.

На виробництві найпідступнішими є фактори, які не завдають болю відразу. Наприклад: людське вухо «звикає» до гуркоту цеху. Працівнику здається, що шум йому вже не заважає. Насправді ж клітини внутрішнього вуха продовжують відмирати, і людина дізнається про глухоту лише тоді, коли процес стає незворотним. Робітник роками працює з відбійним молотком або пневмоінструментом і не відчуває змін. Потім раптово, під дією холоду, пальці біліють і втрачають чутливість через незворотне руйнування капілярів і нервових закінчень.

- Хімічні речовини: токсичні випаровування, важкі метали, промислові отрути та гази.
- Біологічні агенти: патогенні мікроорганізми, віруси, небезпечні бактерії, спори грибків.
- Промисловий пил: дрібнодисперсні частинки вугілля, кварцу, азбесту або цементу.
- Фізичні перевантаження: однотипні повторювані рухи, підняття важких речей, незручна поза.

Де вони зустрічаються найчастіше?

- Гірничодобувна промисловість: шахтарі часто страждають на вібраційну хворобу та пневмоконіози.
- Будівництво: робітники схильні до приглухуватості через шум та до захворювань легень.
- Медицина: лікарі ризикують заразитися інфекціями або отримати алергічні реакції.
- Хімічне виробництво: підприємства, що виробляють пластик, добрива, фарби, побутову хімію чи переробляють нафту. Персонал стикається з гострими та хронічними отруєннями.
- Агропромисловий комплекс (сільське господарство): сучасні великі агрохолдинги, тваринницькі ферми та елеватори також мають високі ризики. Робота з пестицидами,

гербіцидами, органічним пилом (борошно, зерно, комбікорм) та обслуговування важкої техніки.

До чого можуть призвести?

- Хронічний біль: постійний дискомфорт у суглобах, м'язах або спині.
- Втрата слуху: часткова або повна глухота через виробничий шум.
- Дихальна недостатність: важка задишка, хронічний бронхіт, фіброз легень.
- Інвалідність: повна або часткова втрата можливості продовжувати трудову діяльність.

Лідером серед діагнозів є пневмоконіоз (запалення легень) та хронічний бронхіт, на другому місці — захворювання опорно-рухового апарату (радикулопатії), на третьому — вібраційна хвороба та глухота.

Треба уважно стежити за першими проявами, які відповідають характеру конкретного виробничого ризику, і своєчасно звертатися до лікаря для діагностики та профілактики.

Що робити працівникам та роботодавцям?

Працівникам:

- Суворо використовувати видані засоби індивідуального захисту (ЗІЗ).
- Своєчасно проходити обов'язкові медичні огляди.
- Повідомляти керівництво про перші симптоми погіршення здоров'я.
- Дотримуватися встановлених правил техніки безпеки.
- Робити регулярні перерви під час інтенсивної роботи.

Роботодавцям:

- Організувати безпечні та здорові умови на робочих місцях.
- Забезпечити персонал якісним спецодягом та захисними засобами.
- Фінансувати та проводити регулярні медогляди співробітників.
- Модернізувати обладнання для зниження рівня шуму та пилу.
- Навчати колектив правильним методам безпечної роботи.

Оцінити свій робочий день на підприємстві:

1. Чи чистите ви спецодяг від промислового пилу за допомогою стисненого повітря? (Це небезпечно: пил вбивається глибше в тканину і легені).
2. Чи знімаєте ви протишумні навушники у цеху, «бо треба щось швидко почути»? (Навіть 5 хвилин без навушників у гучному цеху анулюють весь захист за день).
3. Чи використовуєте ви респіратор, у якого закінчився термін придатності фільтра? (Забитий фільтр змушує легені працювати з подвійним навантаженням).